

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра цивільно-правових дисциплін

Кафедра трудового, земельного та господарського права

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра цивільно-правових дисциплін

ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

25 лютого 2022 р.

ОДЕСА

УДК 347.1 (477)(4/9)

ББК 67.404+67.99

В 80

Рекомендовано до друку рішенням кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 10 від 23.02.2022 року)

Упорядник:

Церковна О.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ.

Редактори:

Маковій Віктор Петрович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ;

Зайцев Олексій Леонідович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ.

Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права : матеріали міжнародної науково - практичної конференції м. Одеса, 25 лютого 2022 р. / редкол. В.П. Маковій та ін. – Одеса, ОДУВС, 2022. – 204 с.

Збірник містить матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права» (Одеса, 25 лютого 2022 р.). У роботі конференції взяли участь науковці, науково-педагогічні працівники, ад'юнкти, аспіранти та магістранти з 10 українських навчальних та наукових закладів юридичного профілю, а також Академії поліції Азербайджанської Республіки, Нахчіванського державного університету (Республіка Азербайджан), Бакінського державного університету (Республіка Азербайджан), Центральноазіатського інноваційного університету (Республіка Казахстан), Університету світової економіки та дипломатії при Міністерстві Іноземних Справ Республіки Узбекистан, Гроденського державного університету ім. Янкі Купали (Республіка Білорусь), Університет права та соціально-інформаційних технологій (Республіка Білорусь), адвокатського бюро Arıhan&Arıhan (Туреччина).

Збірник може бути використаний перемінним складом юридичних закладів освіти, науковцями, практичними працівниками, які цікавляться проблемами впливу інтеграційних тенденцій на розвиток вітчизняного права.

© Одеський державний університет внутрішніх справ, 2022

право на їх компенсацію коштом сторін. Тобто, згідно з процесуальним законодавством, цей вид судових витрат необхідно зарахувати до витрат сторін, а не осіб, які є іншими учасниками судового процесу. Тому стягнення судових витрат відбувається виключно з учасників справи, насамперед зі сторін. Лише у разі звільнення їх від сплати судових витрат покладається на державний бюджет.

Отже, судові витрати як різновид грошових витрат в цивільному провадженні – це передбачені нормами цивільного процесуального законодавства витрати сторін, учасників справи, які вони зобов'язані сплатити у зв'язку з її розглядом та вирішенням, а у разі їх звільнення від сплати – це витрати держави, які вона несе у зв'язку з вирішенням цивільної справи.

Можна назвати такі ознаки судових витрат:

- 1) вони пов'язані зі здійсненням лише тих дій, які сприяють розгляду та вирішенню конкретної цивільної справи;
- 2) грошовий вираз витрат;
- 3) їх несуть лише учасники справи (в основному сторони);
- 4) являють собою систему цивільних процесуальних норм, які регулюють порядок несення, забезпечення та розподілу судових витрат у цивільній справі.

Список літератури:

1. Мінченко Р.М. Цивільний процес України: підручник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. 720 с.
2. Голубєва Н.Ю. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник (для підготовки до іспитів і тестування). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 430 с.
3. Пашенко К.С. Оновлений законодавчий підхід до інституту судових витрат в адміністративному судочинстві України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 2. С. 41–46.
4. Харитонов Є.О. Цивільний процес України: підручник. Київ: Істина, 2011. 536 с.
5. Васильєв С.В. Гражданский процесс: Учебное пособие. Харьков: ООО «Одиссей», 2006. 512 с.

Андрієнко І.С.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ПРИНЦИПІВ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Основоположне значення у визначенні права на соціальне забезпечення відіграє ст. 46 Конституції України, що передбачає право громадян на соціальний захист, а саме право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Таким чином, підставою виникнення права громадянина на соціальне забезпечення виступають вищезазначені випадки, або, як їх традиційно називають, соціальні ризики. Правова природа соціального ризику зумовлює особливу природу права соціального забезпечення та визначає такі функції: попередження можливих матеріальних негараздів особи або надання допомоги особі, яка перебуває в особливому матеріальному чи соціальному становищі. Водночас, питання про спосіб компенсації того чи іншого соціального ризику (надання громадянам пенсії, допомоги, компенсаційної виплати тощо при дотриманні умов, закріплених законом) безпосередньо залежить від основних ідей, які визначають зміст, призначення та спрямованість права соціального забезпечення. Тому однією з її базових категорій є його принципи.

Проблематика принципів права соціального забезпечення неодноразово виступала предметом дослідження провідних вітчизняних вчених, серед яких слід виділити праці Н. Б. Болотіної, П. Д. Пилипенка, С. М. Прилипко, О. І. Процєвського, І. М. Сироти, Б. І. Сташківа, О.М. Ярошенко та інших. Однак, як відмічають фахівці [1, с. 62], з огляду на ті процеси, які відбуваються в середині системи соціального захисту навіть класичні твердження із плином часу можуть набувати нового забарвлення, притаманного сучасним принципам права соціального забезпечення.

У галузевій науці немає єдиної точки зору про принципи права соціального забезпечення, хоч у літературі це питання порушується досить часто. Вченими пропонуються різноманітні дефініції даної категорії. Так. С. Прилипко та Г. Гончарова трактують принципи як основні керівні положення (ідеї),

що віддзеркалюють сутність, найважливіші особливості й ознаки, загальну спрямованість норм права соціального забезпечення, а також стратегічні напрями соціальної політики держави в реалізації соціально-економічних прав і свобод людини [2, с. 143]. І.М. Сирота під принципами права соціального забезпечення розуміє основні ідеї, вихідні начала, положення, відображені в самих правових актах, що регулюють соціальне забезпечення. Вони визначають сутність і напрям розвитку правових норм у конкретній сфері суспільних відносин [3, с. 70].

До принципів права соціального забезпечення традиційно відносять наступні: поширення права соціального забезпечення на всіх громадян; різноманітність форм і видів соціального забезпечення; здійснення соціального забезпечення за рахунок суспільства; єдність і диференціація у соціальному забезпеченні громадян; здійснення соціального забезпечення в обсязі, який задовольняє основні матеріальні та духовні потреби громадян; участь громадян у реалізації права на соціальне забезпечення; стимулювання суспільно-корисної праці інвалідів і пенсіонерів; охорона прав громадян у сфері соціального забезпечення [2, с.55-65]. З іншої позиції серед галузевих принципів відмічають: загальність соціального забезпечення; надання соціального забезпечення працівнику, його сім'ї і кожному як члену суспільства без будь-якого зв'язку з трудовою діяльністю; встановлення рівня соціального забезпечення, що гарантує гідний рівень життя людині; різноманіття підстав і видів соціального забезпечення; диференціація (розходження) умов і норм забезпечення залежно від ряду соціально значимих обставин; участь громадських об'єднань, які представляють інтереси громадян у розробці, прийнятті і здійсненні рішень з питань соціального забезпечення і захисту їх прав.

Ключова роль у визначенні права на соціальний захист належить принципам всезагальності та адресності соціального забезпечення.

Всезагальність соціального забезпечення закріплено в якості міжнародного соціального стандарту. Зокрема, ст. 25 Загальної Декларації прав людини визначає за кожною людиною право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту людини та її сім'ї, а також право на забезпечення на випадок безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості та в інших випадках втрати засобів до існування з незалежних від неї обставин. Це означає, що будь яка особа незалежно від її громадянства, проживання та інших критеріїв, що її характеризують, має право на соціальне забезпечення.

Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права, який у ст. 11 закріплює за кожним право на достатній життєвий рівень для нього і його сім'ї, у тому числі на достатнє харчування, одяг, житло й на безперервне покращення умов життя. Отже, тут також «кожен має право ... », тобто будь-яка людина.

Даний принцип знайшов своє пряме відображення і у національному законодавстві. Так, в Основах законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування встановлено як загальний принцип, що право на забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням мають застраховані громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства та члени їх сімей, які проживають в Україні, якщо інше не передбачено законодавством України, а також міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Аналогічний принцип визначено в законах, що регламентують надання державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми та малозабезпеченим сім'ям. Згідно із Законом України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», кожна малозабезпечена сім'я, яка постійно проживає на території України і з поважних та незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід нижчий за прожитковий мінімум встановлений для сім'ї, має право на державну соціальну допомогу. Це свідчить про загальний універсальний характер такої допомоги, а також, що іноземці, особи без громадянства, біженці також можуть бути суб'єктами такої допомоги. Також, Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам» серед суб'єктів одержувачів допомоги визначає громадян України, які постійно проживають на території України, а також іноземців та осіб без громадянства, які переселилися з інших держав на постійне проживання в Україну, та осіб, що набули статусу біженця.

Адресний соціальний захист традиційно розглядають як елемент соціального забезпечення, що включає встановлення соціальних нормативів, гарантії надання цих нормативів тим, хто їх потребує, державні гарантії в забезпеченні рівня доходів не нижче прожиткового мінімуму й інші важливі засади [4, с. 131-132]. Загалом, адресний принцип означає адресування допомоги певним категоріям населення, які зазнали соціального ризику.

Теоретики права соціального забезпечення демонструють дещо відмінні в даному аспекті точки зору. Одні фахівці називають адресними допомоги за ознакою малозабезпеченості, тобто, рівня життя за якого особа (сім'я), яка не може задовольняти основні, а у випадках передбачених законодавством й додаткові потреби власного існування на рівні прожиткового мінімуму [5, с. 86]. Натомість інші відносять до числа адресних соціальних допомог усі інші (за винятком пенсій) виплати соціального характеру [6, с. 149].

Аналіз значної кількості нормативно-правових актів дозволяє дійти висновку, що в окремих законах принцип адресності прямо відображено у конкретних статтях, в інших - він знайшов непряме закріплення, що можна виявити за допомогою тлумачення змісту декількох статей. Так, Законом України «Про соціальні послуги» серед принципів надання соціальних послуг передбачено індивідуальний підхід, що передбачає адресність. Законом України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» встановлено адресний підхід до питання про надання державної соціальної допомоги особам, які дійсно її потребують.

Водночас, фахівці відмічають, що адресні соціальні виплати часто призводять до протилежних наслідків ніж підтримка вразливих верств населення. Так, прив'язка права на отримання виплат до рівня доходів стимулюватиме приховування реальних статків, а невміле адміністрування з легкістю може призвести до виключення осіб, котрі справді потребують допомоги. Водночас за браком якісних даних перевірити реальну ефективність програм у покритті вразливих груп буде неможливо. Вітчизняний термін «адресність» в дійсності використовується в значенні «перевірки доходів» чи «перевірки потреби», а тому означає тільки одне - надання допомоги виключно тим особам, що змогли підтвердити, що їхні доходи не перевищили певного рівня. Значення межі, до якої відбувається доплата при наданні адресної допомоги, пов'язане з можливостями бюджетів, тому поріг виявляється набагато нижчим від прожиткового мінімуму [7, с. 44]. Отже, на сьогодні, адресний підхід направлено переважно на осіб, які потребують особливого додаткового захисту, наприклад, малозабезпечених, багатодітних сімей, особам з інвалідністю та ін. У решті випадків, визнаних державно організованим суспільством соціально поважними, діє універсальна соціальна політика.

З огляду на вище зазначене, можна дійти висновку, що попри теоретичну опрацьованість поняття галузевих принципів права соціального забезпечення, їх переліку, питання реалізації залишається досить гострим. Закріплення умов та норм призначення допомог, компенсаційних та інших соціальних виплат має здійснюватися з більш чітким дотриманням положень теорії права соціального забезпечення.

Список літератури:

1. Сирота І.М., Гудзь А.О. Принципи права соціального забезпечення в сучасних умовах. *Держава та регіони. Серія : Право.* 2019. № 4 (66). С. 62–66.
2. Право соціального забезпечення в Україні: Підручник. – Харків /За заг. ред. С.М. Прилипко, О.М. Ярошенка: Видавництво “ФІНІ”, 2009. 434 с.
3. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні:: підручн. Київ : Одісей, 2004. 384 с.
4. Прилипко С.М. Деякі питання застосування адресної соціальної допомоги. *Державне будівництво та місцеве самоврядування.* 2003. Випуск 5. С. 130-136.
5. Нечай А. Вдосконалення правового забезпечення соціальної допомоги в Україні. *Право України.* 2000. № 12. С.86-89.
6. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики. Київ: МАУП, 2002. С. 149.
7. Лібанова Е. Ринок праці та соціальний захист: навч. посіб. із соц. політики. Київ: «Основи», 2004. С. 470.

Антоненко О.А.

к.ю.н., доцент кафедри трудового, земельного та господарського права
Одеського державного університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ТРУДОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Конституція України, як головний Закон нашої держави, вказує на те, що одним із основних

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Водотика С.Г., Правоторова О.М., Риженко І.М. Вплив радянського сімейного законодавства часів голодомору на формування сучасного сімейного права	5
Гультай М.М. Сучасні тенденції утвердження громадянського суспільства в Україні	6
Давидова І.В. До питання про поняття та види спортивних спорів	8
Долинська М. С. До питання правового регулювання нотаріального процесу щодо вжиття заходів до охорони спадкового майна в 1944-1955 роках в радянській Україні	10
Заїка Ю. О. Захист честі, гідності та ділової репутації в Україні на тлі євроінтеграційних процесів	12
Калиновський Б.В. Розвиток місцевої демократії в Україні та Швейцарії	14
Мельник К.Ю. Окремі проблеми реформування законодавства, яке регулює надання державної допомоги сім'ям з дітьми	17
Некіт К.Г. До питання про ознаки права власності в інформаційному суспільстві	18
Озерський І. В. Окремі питання щодо погодження меж земельної ділянки між приватними садибами у галузі земельних відносин на території селищ	20
Пашков В.М. Правове регулювання дистанційної торгівлі лікарськими засобами	21
Топчій В. В. Значення інтеграційних процесів для розвитку кримінального законодавства в Україні	23
Александрова О.Р., Карапет'янц С.І., Коломієць Ю.М. Цивільно-правові засоби охорони прав та інтересів заповідача	25
Алескерова Лала Гаджибала кызы, Сафиев Ниджат Мушвиоглы Система трудових гарантій права на заробітну плату	27
Андрієвська Л.О. Судові витрати в цивільному процесі	32
Андрієнко І.С. Щодо принципів у праві соціального забезпечення: окремі аспекти	33